

Малецька І. В.,*кандидат педагогічних наук, доцент,
професор кафедри суспільно-гуманітарних дисциплін
Одеського державного аграрного університету
<https://orcid.org/0000-0003-1912-7397>***Березінська О. В.,***старший викладач кафедри іноземних мов професійного спілкування
Міжнародного гуманітарного університету
<https://orcid.org/0000-0001-8542-4600>*

ІНТЕГРАЦІЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ В МІЖНАРОДНИЙ ПРОСТІР

Анотація. У статті досліджується інтеграція української мови в міжнародний простір у контексті глобалізаційних процесів, європейської інтеграції та зростання інтересу до української культури після початку повномасштабної війни 2022 року. Показано, що ефективне поширення української мови неможливе без цілеспрямованих дій держави у сферах освіти, науки, культурної дипломатії, цифрових комунікацій та активної діяльності української діаспори. Розкрито роль освітніх інституцій у забезпеченні мовної підготовки іноземних студентів, створенні програм академічної мобільності, розвитку кафедр україністики та центрів української мови за кордоном. Акцентовано увагу на діяльності науковців, які через міжнародні проекти, публікації та конференції сприяють зростанню авторитету української мови у світовому академічному середовищі.

Окремо висвітлено значення культурної дипломатії, що реалізується через переклади української літератури, популяризацію музики, кіно та театрального мистецтва, а також участь України у міжнародних культурних форумах. Важливою складовою є цифрові медіа, що забезпечують швидке поширення українського контенту, формування позитивного іміджу держави та інтеграцію мови в глобальний інформаційний простір. Підкреслено значний внесок української діаспори, яка через діяльність громадських організацій, освітніх ініціатив та культурних центрів підтримує інтерес до української мови й сприяє її вивченню в різних країнах світу.

Зроблено висновок, що українська мова дедалі активніше заявляє про себе як важливий елемент міжнародного діалогу, маркер ідентичності та інструмент культурного впливу. Її інтеграція у світовий простір розглядається не лише як гуманітарний, а й як стратегічний процес, що визначає перспективи розвитку України та зміцнює її позиції в глобальній спільноті.

Ключові слова: українська мова, глобалізація, європейська інтеграція, міжнародні ЗМІ, культурна дипломатія, українська діаспора, освіта, наука, мовна експансія.

Постановка проблеми. У сучасних умовах глобалізації та міжкультурної комунікації інтеграція національних мов у міжнародний простір набуває особливого значення. Для України ця проблема є не лише лінгвістичною, а й стратегічною, оскільки безпосередньо пов'язана з формуванням позитивного іміджу держави, поширенням культурних надбань та зміцненням міжнародних зв'язків. Українська мова, маючи багатовікову історію та багатий культурний пласт, поступово

утверджується на світовій арені завдяки зусиллям державних інституцій, громадських організацій та наукової спільноти.

Питання інтеграції української мови в міжнародний простір досліджували багато вітчизняних і зарубіжних науковців. Зокрема, О. Потебня, І. Огієнко, Ю. Шевельов акцентували на історичному розвитку та культуротвірчій ролі української мови; Л. Масенко та Л. Скворцова аналізували соціолінгвістичні чинники її поширення; М. Степико та Т. Мацюк вивчали мовну політику та стратегії промоції української мови за кордоном. Дослідження С. Єрмоленко, О. Ткаченко, В. Русанівського розкривають проблеми мовної ідентичності та функціонування української мови у контексті глобалізації. У міжнародному науковому дискурсі питання культурної та мовної інтеграції висвітлювали Р. Філіпсон, Дж. Хаус, Г. Екерт, зосереджуючись на впливі глобальної англійської мови та збереженні мовного різноманіття.

Актуальність дослідження зумовлена необхідністю вироблення ефективних стратегій просування української мови у світі, що передбачає аналіз сучасних тенденцій мовної політики, міжнародної співпраці у галузі освіти та культури, а також цифрових інструментів популяризації.

Мета статті полягає у визначенні особливостей та перспектив інтеграції української мови в міжнародний простір у контексті глобалізаційних процесів.

Виклад основного матеріалу. У сучасному глобалізованому світі мова перестає бути виключно внутрішньодержавним інструментом комунікації. Вона поступово частіше виконує функцію елемента культурного капіталу, засобу національного брендингу та інструмента м'якої сили. У цьому контексті українська мова, яка раніше була обмежена територіальними межами України та української діаспори, поступово виходить на міжнародну арену.

Процеси глобалізації створюють як можливості, так і виклики для української мови. З одного боку, англійська залишається домінуючою мовою міжнародного спілкування, науки, техніки та бізнесу. З іншого боку, глобалізація дозволяє менш поширеним мовам активніше заявити про себе через цифрові платформи, культурні продукти, переклади та міжнародні обміни. Вкрай важливим чинником є й те, що після початку повномасштабної війни росії проти України у 2022 році інтерес до України, її культури та мови значно зріс у світі.

Європейська інтеграція України зумовлює поступову інституціоналізацію української мови в європейському просторі.

У 2023 році Європейський парламент вперше провів офіційне пленарне засідання з синхронним перекладом українською мовою. Це стало не тільки символічним актом підтримки, але й практичним визнанням української мови як складової європейського політичного дискурсу.

У багатьох країнах ЄС, зокрема у Польщі, Литві, Німеччині, Словаччині та Чехії, зростає кількість курсів української мови як іноземної. Наприклад, у Польщі за підтримки Міністерства освіти запроваджено навчання українською мовою для дітей біженців, а також організовано підготовку викладачів української мови. У Німеччині дедалі більше шкіл вводять факультативи з української мови, а в університетах організовуються українознавчі програми.

Інтеграції української мови сприяє також її активна присутність у цифровому просторі. У 2022-2024 роках було впроваджено українську мову в низку глобальних платформ і сервісів. Зокрема, платформи Duolingo, LingQ та Memrise включили курси української мови для іноземців. У 2023 році українська стала доступною мовою інтерфейсу в додатках Spotify, Netflix, Airbnb, Telegram та інших глобальних сервісах [1]. Такі зміни є надзвичайно важливими, адже роблять мову доступною для мільйонів користувачів і сприяють її поширенню серед неукраїнськомовної аудиторії.

Глобальні медіа дедалі частіше використовують українську мову як засіб автентичного висвітлення подій. Наприклад, BBC, CNN, The New York Times і Deutsche Welle випускають сюжети з українською мовою в оригіналі або в титрах, зберігаючи голоси українців. Це сприяє підвищенню видимості мови як важливого елемента національного спротиву.

Також слід згадати зростання перекладів української літератури. У 2022–2024 роках українські автори, зокрема Сергій Жадан, Оксана Забужко, Софія Андрухович, Андрій Курков, були перекладені десятками мов, зокрема німецькою, французькою, іспанською, японською. Курков став першим українським автором, обраним до PEN International, а його книги перекладаються й продаються по всьому світу [2].

З початком повномасштабної агресії росії проти України у 2022 році міжнародна увага до подій в Україні зросла в геометричній прогресії. Одним з наслідків цього стало зростання присутності української мови в матеріалах провідних міжнародних медіа, таких як BBC, CNN, The Guardian, Deutsche Welle, The New York Times, France 24, Al Jazeera тощо.

Ці видання все частіше надають можливість українцям говорити власною мовою, зберігаючи автентичність висловлювань через субтитрування або переклад без дубляжу. Українська мова в сюжетах, інтерв'ю, авторських колонках та репортажах стала впізнаваною складовою інформаційного простору. Наприклад, на платформі Deutsche Welle у 2023 році регулярно виходять матеріали з оригінальними уривками виступів українських політиків, військових, митців українською мовою [3].

Такий підхід зміцнює уявлення про українців як окрему мовну і культурну спільноту, сприяє деколонізації сприйняття України, зокрема в країнах, де раніше переважала російськомовна оптика. Українська мова дедалі менше сприймається як «регіональний діалект Росії», і дедалі більше як самостійна європейська мова з власною історією, традиціями та літературою.

Культурна сфера – один із найефективніших каналів інтеграції української мови у світовий контекст. Упродовж останніх років зросла кількість україномовних культурних продуктів,

які досягають міжнародної аудиторії: кіно, музика, література, театральне мистецтво.

Зокрема, україномовні фільми отримують визнання на престижних міжнародних кінофестивалях. Стрічка «Памфір» Дмитра Сухолитко-Собчука, знята переважно українською мовою, увійшла до офіційної програми Каннського кінофестивалю 2022 року. А фільм «20 днів у Маріуполі» Мстислава Чернова, знятий українською та англійською, здобув премію Оскар у 2024 році в номінації «Найкращий документальний фільм», що стало безпрецедентним визнанням української документалістики.

У музичній індустрії спостерігається сплеск популярності україномовних виконавців за кордоном. Гурти DakhBrakha, Go_A, Kalush Orchestra здобули популярність серед європейської публіки, а їхні композиції українською мовою звучать на міжнародних сценах. Перемога Kalush Orchestra на пісенному конкурсі «Євробачення-2022» з піснею «Stefania», виконаною повністю українською мовою, стала знаковим прикладом того, як українська мова та культура здатні резонувати зі світовою аудиторією.

Ще одним важливим чинником є активний розвиток перекладної української літератури. Після 2022 року міжнародні видавництва значно збільшили кількість перекладів творів українських авторів. Найбільше перекладаються твори Сергія Жадана, Оксани Забужко, Андрія Куркова, Софії Андрухович, Танії Малярчук та інших сучасних письменників. У 2023-2024 роках українська література була представлена на провідних книжкових ярмарках у Франкфурті, Варшаві, Болоньї, Парижі, Лейпцигу, де українська мова звучала не як екзотика, а як активний учасник європейського літературного діалогу [4, с. 180].

Низка міжнародних резиденцій, грантів і фестивалів підтримують україномовних авторів. Так, Сергій Жадан отримав престижну Премію миру німецьких книгарів у 2022 році, а твори Андрія Куркова увійшли до списків бестселерів у Великій Британії та Франції.

Українська мова, поступово розширюючи свою присутність у міжнародних ЗМІ та культурі, формує у світовій спільноті нову якість сприйняття України – як сучасної, самобутньої, культурно багатой держави. Така мовна видимість є ключовою для інформаційної безпеки, дипломатії, культурної автономії та національного престижу. Інтеграція мови в ці сфери не лише наслідок воєнної та політичної кон'юнктури, але й результат послідовної роботи митців, журналістів, дипломатів, активістів та державних інституцій. Українська мова впевнено долає бар'єри локальності, закріплюючи своє місце в багатомовному світовому культурному ландшафті [5].

Українська діаспора відіграє ключову роль у збереженні, підтримці та просуванні української мови поза межами України. За різними оцінками, за кордоном проживає понад 20 мільйонів осіб українського походження. Ці спільноти стали осередками не лише культурної пам'яті, а й мовної ідентичності, що зберігалася навіть у контексті тривалої асиміляції, політичного тиску чи відсутності державної підтримки. Сьогодні діяльність української діаспори є потужним чинником інтернаціоналізації української мови та розширення її функціонування в міжнародному гуманітарному просторі.

Українські емігрантські хвилі XIX–XX століття сформували розгалужену мережу громад у Північній і Південній Аме-

риці, Західній Європі, Австралії. Зокрема, Канада, США, Бразилія та Аргентина стали осередками діяльності українських культурно-освітніх організацій, які створювали та підтримували україномовні навчальні заклади, видавництва, бібліотеки, театри, релігійні спільноти.

У Канаді, де українська громада є однією з найчисельніших, україномовна освіта має інституційне визнання. Діють програми двомовної освіти в провінціях Альберта, Манітоба та Саскачеван, функціонують українознавчі студії в університетах, зокрема в Торонто, Альберті, Саскачевані. У 1989 році було створено Канадський інститут українських студій, який виконує важливу функцію наукового осередку з вивчення та популяризації української мови і культури. Подібні інституції існують у США (Гарвардський інститут українознавства), Німеччині (Український вільний університет у Мюнхені) та Польщі (Інститут славістики Польської академії наук) [6, с. 52].

З моменту відновлення незалежності України у 1991 році, а особливо після Революції Гідності (2014) та початку повномасштабного вторгнення росії в Україну (2022), українська діаспора значно активізувала свою діяльність, зокрема щодо просування української мови як елемента політичної ідентичності.

Організації українців за кордоном, зокрема Світовий конгрес українців (СКУ), Українська всесвітня координаційна рада, Союз українок – системно сприяють відкриттю курсів української мови, виданню підручників, проведенню мовних конкурсів і літературних подій. Наприклад, у 2023 році СКУ організував міжнародну акцію «Мова єднає», яка одночасно пройшла в понад 25 країнах світу. У США діють програми з вивчення української мови в рамках Українсько-американського університетського партнерства, у Польщі та Литві відкрито десятки суботніх шкіл для дітей українських біженців.

Після 2022 року українська діаспора поповнилася мільйонами вимушених переселенців. Це призвело до появи нової хвилі мовної активності: біженці стали ініціаторами нових освітніх і культурних проєктів, зокрема мовних курсів, читань, клубів. У багатьох країнах діти навчаються у школах за програмами, адаптованими до україномовної аудиторії. Зросла потреба в україномовних фахівцях – вчителів, логопедів, перекладачів. Водночас, щоб уникнути асиміляції, потрібна державна підтримка з боку України, зокрема забезпечення підручниками, навчальними програмами, методичною допомогою.

Українська діаспора активно долучається до реалізації культурної дипломатії. У багатьох країнах українські громади організовують фестивалі, концерти, виставки, дні української мови, спрямовані на ознайомлення іноземців з українською культурою. Часто саме мова виступає об'єднуючим чинником, який дозволяє презентувати Україну не як пострадянську країну, а як європейську державу з власною мовною ідентичністю.

Прикладом успішного просування мови є діяльність україномовних культурних центрів у Парижі, Варшаві, Лондоні, Торонто та Нью-Йорку. Завдяки зусиллям українців за кордоном у 2023-2024 роках було реалізовано десятки перекладацьких проєктів, започатковано міжнародні конкурси читання української поезії, проведено форум українських мовних ініціатив у Відні.

Освіта й наука посідають провідне місце серед інструментів розширення функціонування української мови в міжнародному просторі. Мова освітньої та наукової комунікації виконує не тільки практичну, але й символічну функцію: вона є носієм

знання, маркером культурної приналежності та важливим елементом національного престижу. У цьому контексті роль української мови як засобу навчання та наукової діяльності значно зросла в умовах пострадянської трансформації, європейської інтеграції України, а також під впливом геополітичних викликів, зокрема збройної агресії росії.

Україністика як академічна дисципліна, що охоплює вивчення української мови, літератури, історії та культури, має розгалужену мережу центрів за межами України. У багатьох університетах Європи, Північної Америки, Азії функціонують кафедри чи відділення україністики, де українська мова викладається як іноземна. Гарвардський університет (США) один із перших осередків україністики у світі, де ще з середини ХХ ст. викладається українська мова та проводяться наукові дослідження в межах Українського наукового інституту. Торонтський університет та Альбертський університет (Канада) – потужні центри викладання української мови, які діють у тісній співпраці з українською діаспорою. Варшавський університет (Польща), Лейпцизький університет (Німеччина), Карлів університет у Празі (Чехія) – провідні європейські заклади, де викладаються курси української мови як іноземної, реалізуються наукові дослідження з україністики [7, с. 31].

Незважаючи на позитивну динаміку, розвиток україністики зазнає низки викликів: нестача фахівців, недостатнє фінансування, конкуренція з боку більш поширених слов'янських мов, а також недостатня координація з українськими державними інституціями.

Зростання міжнародного інтересу до України зумовлює підвищення попиту на вивчення української мови як іноземної. У відповідь на це українські університети запроваджують програми викладання української мови для студентів-іноземців. Зокрема, Національний університет «Києво-Могилянська академія», Львівський національний університет імені Івана Франка, Київський національний університет імені Тараса Шевченка пропонують спеціалізовані мовні курси для слухачів з Європи, Азії та Америки. Крім того, за кордоном функціонують центри вивчення української мови при дипломатичних установах України, а також в рамках проєктів культурної дипломатії, таких як «Ukrainian Institute» чи «Ukrainian Studies Abroad». Починаючи з 2022 року, платформи Duolingo, Memrise, LingQ запропонували курси української мови для іноземців, що значно підвищило її доступність для широкої аудиторії.

Мовна експансія також здійснюється через академічну мобільність українських студентів, викладачів і науковців, які представляють Україну в міжнародному науковому просторі. Програми Erasmus+, Horizon Europe, DAAD, Fulbright сприяють тому, що українська мова і культура стають предметом міжкультурної комунікації, міжуніверситетського співробітництва та міжнародних досліджень. Зросла також кількість наукових публікацій, присвячених українській мові в аспектах порівняльної лінгвістики, соціолінгвістики, мовної політики. Водночас деякі дослідники наголошують на важливості активнішого використання української мови як мови наукових публікацій, що сприятиме зміцненню її статусу в академічному середовищі.

Окремий напрямок – це забезпечення освітніх потреб мільйонів українських дітей, які через війну опинилися в різних країнах Європи. Багато урядів держав ЄС створили умови для навчання українською мовою, відкриваючи україномовні класи

або двомовні програми. Так, у Польщі та Німеччині з 2022 року відкрито сотні класів для українських дітей, а вчителі з України отримали тимчасові дозволи на роботу. Це дозволяє зберегти безперервність мовної освіти, уникнути асиміляції та підтримати мовну ідентичність покоління, яке формує майбутнє української нації в глобальному світі.

Освіта та наука є стратегічними інструментами просування української мови на міжнародному рівні. Вони забезпечують її легітимізацію як повноцінної європейської мови, сприяють міжкультурному діалогу та створюють стійкі канали комунікації між Україною та світом. Зміцнення освітньої й наукової присутності української мови потребує системної державної підтримки, координації із закордонними партнерами та інвестицій у розвиток мовної інфраструктури в міжнародному просторі.

Українська мова дедалі частіше звучить на міжнародних фестивалях, у кінематографії, музиці, літературі. Завдяки культурній дипломатії українська ідентичність стає видимою для світової спільноти. Популяризації мови сприяють переклади українських письменників, міжнародні тури музикантів, участь у світових культурних подіях.

Цифрова трансформація також відкриває нові горизонти. Онлайн-платформи, соціальні мережі, блоги, подкасти українською мовою дають змогу формувати нові комунікативні простори. Сучасні інструменти машинного перекладу, зокрема підтримка української мови в Google Translate, Duolingo, YouTube, Spotify, значно полегшують доступ до мови для іноземців.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Попри позитивну динаміку, інтеграція української мови в міжнародний простір стикається з низкою викликів. Серед них обмежена кількість ресурсів для викладання мови, недостатня підтримка перекладацької справи, мовна конкуренція з боку російської мови, яка тривалий час домінувала в пострадянському просторі.

Для подолання цих викликів необхідне системне державне фінансування мовних ініціатив, розвиток цифрових продуктів українською мовою, підтримка мовної освіти за кордоном, активізація співпраці з діаспорою, а також формування іміджу української мови як сучасної, динамічної та привабливої для вивчення.

Інтеграція української мови в міжнародний простір є стратегічним завданням державної гуманітарної політики. Вона має спиратися на комплексний підхід, що поєднує культурну дипломатію, освітні програми, підтримку діаспори та розвиток цифрових технологій. Зміцнення міжнародного статусу української мови не лише сприятиме її глобальній присутності, а й зміцнить позиції України як незалежної, культурно багатой та відкритої до світу держави.

Література:

1. Вакуленко М.О. Український ворднет як інструмент інтеграції української мови у світовий мовний простір. Львівський філологічний часопис. URL: <https://journal.ldubgd.edu.ua/index.php/philology/article/view/2836>. (дата звернення: 27.07.2025).
2. Kurkov, A. Андрій Курков став першим українським автором у PEN International. Deutsche Welle, 2022. URL: <https://www.dw.com/uk/kurkov-pen-international/a-62180334> (дата звернення: 19.09.2025).
3. Deutsche Welle. Матеріали з виступами українських політиків, військових та митців. 2023. URL: <https://www.dw.com/uk> (дата звернення: 27.07.2025).

4. Мовна сертифікація у світовому вимірі: обмін найкращими практиками задля розвитку української мови. URL: <https://mova.gov.ua/news/movna-sertyfikatsiia-u-svitovomu-vymiri-obmin-krashchymy-praktykamy-zadlia-rozvytku-ukrainskoi-movy> (дата звернення: 27.07.2025).
5. Інтеграція системи освіти України в європейський освітній простір : зб. тез доп. VI Міжнар. наук.-практ. конф., м. Київ, 25 жовт. 2024 р. [Електронне видання] / Київ : ДНУ «Інститут освітньої аналітики», 2024. 292 с.
6. Кононенко, В. І. Інтеграція гуманітарної науки і освіти в процесах державотворення. *Педагогіка і психологія*. 2016. № 2. С. 49-56.
7. Швець, П. Що ми знаємо про українську та інші мови. *Наука і суспільство*. 2020. № 1-2. С. 28-32.

Maletska I., Berezinska O. Integration of the Ukrainian language into the international sphere

Summary. This article investigates the integration of the Ukrainian language into the international arena within the context of globalization, European integration, and the heightened interest in Ukrainian culture following the full-scale war that began in 2022. It analyzes the role of the state in developing a comprehensive strategy for promoting the language through education, science, cultural diplomacy, digital communications, and the active engagement of the Ukrainian diaspora worldwide. Particular attention is given to the activities of educational institutions that provide language training for international students, implement academic mobility programs, and establish Ukrainian studies departments and language centers abroad. The significance of scientific projects, scholarly publications, and international conferences that enhance the global academic standing of the Ukrainian language is also emphasized.

The study further highlights the role of cultural diplomacy in promoting Ukrainian literature through translations, as well as music, cinema, and theatrical arts, alongside Ukraine's participation in international cultural forums. Digital media are identified as crucial instruments for the rapid dissemination of Ukrainian content, shaping a positive national image, and integrating the language into the global information space. The contribution of the Ukrainian diaspora is particularly noted, as it supports the study of the Ukrainian language in various countries through public organizations, educational initiatives, and cultural centers, thereby fostering international interest in Ukrainian culture.

The article concludes that the Ukrainian language is increasingly asserting itself as a vital component of international dialogue, a marker of national identity, and a tool of cultural influence. Its integration into the global arena is perceived not merely as a humanitarian undertaking but also as a strategic process that shapes Ukraine's developmental prospects, strengthens its authority in the international community, and enhances its position within the global cultural, educational, and scientific landscape.

Key words: Ukrainian language, globalization, European integration, international media, cultural diplomacy, Ukrainian diaspora, education, science, language expansion.

Дата першого надходження рукопису
до видання: 22.08.2025

Дата прийнятого до друку рукопису
після рецензування: 17.09.2025

Дата публікації: 21.10.2025